

Kl. GROSS-ROSEN - complex

A. BINNENKOMENDE TRANSPORTEN

Ondanks het feit, dat van dit complex zo goed als geen officiële documenten zijn terug gevonden, kon mede door verklaringen van teruggekeerden worden vastgesteld, dat uit Nederland gedeporteerde Joodse gevangenen het Kl. GROSS-ROSEN complex indirect bereikten met een der in onderstaande tabel genoemde transporten:

TABEL XVII

vertrek	kamp	aankomst	kamp	gev.no. serie
± 15.5.44	AU (gemengd)	17.5.44	Ak. WUESTEGIERS- DORF	on- bekend
10. 6.44	" "	12.10.44	Ak. REICHENBACH	"
6. 7.44	" (vrouwen)	7. 7.44	Ak. CHRISTIAN- STADT	"
4. 8.44	" (mannen)	6. 8.44	GR	"
23.10.44	" {gemengd}	24. 8.44	Ak. REICHENBACH	"
10.10.44	" (vrouwen)	12.10.44	Ak. SLAWA a/ SEE	"
18.10.44	" (vrouwen)	20.10.44	Ak. BAD-KUDOWA	"
"	" (mannen)	"	Ak. FRIEDLAND	"
20.10.44	" (vrouwen)	22.10.44	Ak. HOCHWEILER	"
26.10.44	" (vrouwen)	28.10.44	Ak. BIRNBAEUMEL	"
"	" (vrouwen)	"	Ak. KRATZAU	"
"	" (vrouwen)	"	Ak. LIEBAU	"
"	" (vrouwen)	"	Ak. MAERZDORF	"
29.10.44	" (mannen)	"	Ak. GRUENBERG	"
"	" (vrouwen)	30.11.44	Ak. KURZBACH	"
"	" (vrouwen)	"	Ak. GEBHARDS- DORF	"
18. 1.45	" (mannen)	24. 1.45	GR	"

1. Voor zover bekend zijn uit Nederland gedeporteerde Joodse mannen na aankomst in het Kl.GROSS-ROSEN complex in de volgende commando's terecht gekomen: Ak.BUNZLAU, Ak.GRUENBERG, Ak.FRIEDLAND, Ak.KITTLITZTREBEN, Ak.REICHENBACH/LANGENBIELAU en Ak.WUESTEGIERSDORF, terwijl vrouwen in de commando's Ak.BAD-KUDOVA, Ak.BIRNBAEUMEL, Ak.CHRISTIANSTADT, Ak.GEBHARDSDORF, Ak.HOCHWEILER, Ak.KRATZAU, Ak.KURZBACH, Ak.LIEBAU, Ak.MAERZDORF, Ak.REICHENBACH, Ak.SLAWA a/SEE, Ak.WUESTEGIERSDORF verbleven. De bezetting van de meeste van deze commando's is in Februari 1945 naar andere concentratiekamp-complexen geëvacueerd.
2. Het transport, dat op + 17.5.44 te Ak.WUESTEGIERSDORF aankwam, bestond uitsluitend uit doktoren, verpleegsters en verplegers, bestemd om de in dit commando verblijvende Hongaren te verplegen. De vervoerbare gevangenen van dit commando zijn omstreeks 17.2.45 via het Moederkamp (Kl.GROSS-ROSEN) geëvacueerd naar Kl.FLOSSENBUERG of BERGEN-BELSEN. De achtergeblevenen zijn, indien nog in leven, op 9.5.45 ter plaatse bevrijd (zie ook sub 4). Een groep van 16 verpleegsters, waaronder 6 Nederlandse vrouwen is via Kl.GROSS-ROSEN (alwaar zij een paar dagen in de bunker verbleven) doorgezonden naar Ak.GRAEBEN (odo GR). Deze verpleegsters zijn in Februari 1945 naar BERGEN-BELSEN geëvacueerd.
3. Tot het transport naar Ak.FRIEDLAND (aankomst 19.10.44) hebben o.a. + 10 à 15 Nederlanders behoord. Een deel der gevangenen is op 3.3.45 naar Ak.EBENSEE (odo Kl.MAUTHAUSEN) geëvacueerd (voor zover bekend, geen Nederlanders), terwijl de rest op 9.5.45 ter plaatse is bevrijd.

4. Met de transporten naar REICHENBACH (12.6 en 28.8.44) zijn gevangenen van de z.g. "Philips-groep" uit het Kl. AUSCHWITZ-complex afgevoerd. Een deel der gevangenen is op 18.1.45 ondergebracht in de "Sportschule" in LANGENBIELAU. De vrouwen van Ak. REICHENBACH/LANGENBIELAU zijn op 18.2.45 geëvacueerd naar Ak. PORTA WESTFALICA (cdo NG), een deel der mannen is op 24.2.45 afgevoerd naar Kl. DACHAU (zie sub C). Van de overige mannen is tenslotte op 27.3.45 een aantal te voet uit Ak. REICHENBACH/LANGENBIELAU afgevoerd naar het sub-kommando DOERNHAU van Ak. WUESTEGIERSDORF (cdo GROSS-ROSEN). Zowel de overlevenden der in Ak. REICHENBACH/LANGENBIELAU achtergebleven mannen als die der naar DOERNHAU afgevoerde gezonde en zieke mannen zijn op 9.5.45 ter plaatse bevrijd. Opgemerkt dient te worden, dat teruggekeerden vaak over DOERNHAU, RIESE en TANNHAUSEN spreken; dit zijn z.g. ondercommando's van Ak. WUESTEGIERSDORF.
5. Van het treintransport, dat op 26.10.44 uit Kl. AUSCHWITZ vertrok met bestemming Ak. KRATZAU werd een deel onderweg afgekoppeld en naar Ak. LIEBAU gezonden. Ak. KRATZAU bestond uit 2 kampen KRATZAU I en KRATZAU II. Voor zover bekend zijn Hollandse vrouwen uitsluitend in het kamp I terecht gekomen. Eind Februari, begin Maart 1945 vond er een selectie plaats en werden de zieken (waaronder + 8 à 10 Hollandse vrouwen) afgevoerd naar KLEIN-SCHOEMAU bij ZITTAU. Van de op 29.10.44 naar Ak. KRATZAU gezonden Hollandse vrouwen zijn er ongeveer 20 in dit kamp overleden, de overlevenden zijn op 9.5.45 bevrijd. Van de groep, die in Ak. LIEBAU is terecht gekomen, zijn maar 2 Hollandse vrouwen overleden (namen bekend). De bezetting van dit kamp werd eveneens op 9.5.45 bevrijd.

6. Alle mannelijke gevangenen van Ak.GRUENBERG - een gemengd kamp - zijn eind 1944 overgeplaatst naar Ak.KITTLITZTREBEN.
7. De gevangenen van Ak.BIRNBAEUMEL (ten N. van BRESLAU), Ak.HOCHWEILER en Ak.KURZBACH zijn bij de ontruiming begin Januari 1945 naar het Moederkamp (Kl.GROSS-ROSEN) gezonden. De nog overlevenden van Ak.GEBHARDSDORF zijn begin Februari 1945 te voet naar Ak.KRATZAU geëvacueerd (zie verder sub 5), terwijl de nog overlevenden van Ak.BAD-KUDOWA en Ak.MAERZDORF op 8.5.45 ter plaatse zijn bevrijd.
8. De nog overlevende vrouwen van Ak.SLAWA a/SEE zijn eind Januari 1945 via GRUENBERG en CHRISTIANSTADT te voet geëvacueerd naar Kl. FLOSSENBURG.

B. NORMALE UITGAANDE TRANSPORTEN

Er zijn geen aanwijzingen voorhanden, dat uit Nederland gedeporteerde Joodse gevangenen het Kl. GROSS-ROSEN-complex in de periode 1944-45 hebben verlaten vóór Februari 1945, tijdvak van de evacuatie.

C. EVACUATIE-TRANSPORTEN

Joodse gevangenen, zowel vrouwen als mannen van het Kl. GROSS-ROSEN-complex zijn met een der volgende evacuatie-transporten naar elders afgevoerd.

TABEL XVIII

a) VROUWEN

2.2.45	naar BERGEN-BELSEN	aankomst	15.3.45	(mars)
8.2.45	"	"	12.2.45	
-2.45	"	Kl. FLOSSENBUERG	"	5.3.45 (mars)
"	"	"	"	6.3.45 "
"	"	"	"	8.3.45 "
18.2.45	"	Kl. NEUBENGAMME	"	9.3.45 "
			"	3.3.45 "

b) MANNEN

1.2.45	"	BERGEN-BELSEN	"	3.2.45
-2.45	"	Kl. FLOSSENBUERG	"	13.2.45
"	"	"	"	15.2.45
"	"	Kl. MAUTHAUSEN	"	15.2.45
10.2.45	"	Kl. BUCHENWALD	"	7.3.45 (mars)
"	"	Kl. MITTELBAU	"	26.3.45 "
22.2.45	"	Kl. BUCHENWALD	"	4.4.45 "
22.2.45	"	Kl. FLOSSENBUERG	"	25.2.45
24.2.45	"	BERGEN-BELSEN	"	24.2.45
		Kl. DACHAU	"	28.2.45

1. Met het transport naar BERGEN-BELSEN (aankomst 15.3.45) en Kl.FLOSSENBUERG (aankomst 5-9.3.45) zijn o.a. de nog overlevende vrouwen van Ak. CHRISTIANSTADT afgevoerd. Zij hebben het gehele traject te voet afgelegd. Velen zijn onderweg bezweken. Met het transport naar BERGEN-BELSEN (aankomst 3.2.45) zijn "zwakke" mannelijke gevangenen van het Moederkamp en diverse commando's (o.a. Ak.GRUENBERG) afgevoerd.
2. Met het transport naar BERGEN-BELSEN (aankomst 12.2.45) zijn o.a. vrouwen afgevoerd, afkomstig uit Ak.HOCHWEILER.
3. Naar het Kl.NEUENGAMME-complex zijn uitsluitend overlevende vrouwen van Ak.LANGENBIELAU afgevoerd. Zij zijn op 18.2.45 te voet vertrokken via NEURODE (19.2.45) en OELBERG (20.2.45) naar TRAUTENAU (aankomst 21.2.45) en op 25.2.45 verder per trein naar Ak.PORTA WESTFALICA gezonden, alwaar zij op 3.3.45 aankwamen.
4. De vrouwen van de andere dan sub 1 en 2 genoemde commando's van het Kl.GROSS-ROSEN-complex zijn te voet naar het Kl.FLOSSENBUERG-complex geëvacueerd, alwaar zij in diverse groepen aankwamen in de periode 5-9.3.45. Ook tijdens deze tochten zijn zeer veel vrouwen bezweken.
5. Tot het transport naar Kl.BUCHENWALD, aankomst 7.3.45 hebben behalve gevangenen van het Kl. GROSS-ROSEN-complex o.a. gevangenen van Kl. AUSCHWITZ behoord, die op 18.1.45 via LOSLAU naar Kl.GROSS-ROSEN zijn geëvacueerd. De gevangenen van het Kl.BUCHENWALD-transport zijn begin Februari 1945 te voet geëvacueerd via HIRSCHBERG en het Ertzgebergte naar REICHENBERG (Saksen) en verder per trein doorgezonden naar Kl. BUCHENWALD.

6. Het transport, dat op 4.4.45 te Kl. BUCHENWALD binnenkwam, bestond uit gevangenen van Ak. KITT-LITZTREBEN en het transport, dat op 26.3.45 te Kl. MITTELBAU arriveerde, uit gevangenen van Ak. BUNZLAU. De bezetting van beide commando's, die vlak bij elkaar lagen, is tegelijk geëvacueerd op 10.2.45 en legde de route te voet af. Betreffende Ak. BUNZLAU is het interessant het volgende te vermelden. Tot dit kamp hebben behoord o.a. gevangenen, die op 22.11.42 van COSEL en SAKRAU naar TRAENKE zijn gezonden. Toen dit kamp op 14.12.43 werd opgeheven, zijn de gevangenen eerst in WIESAU terecht gekomen. De nog overlevende Joodse gevangenen zijn medio April 1944 naar Ak. BUNZLAU vervoerd. Degenen, die uiteindelijk Kl. MITTELBAU bereikten, zijn hoofdzakelijk in Ak. ELLRICH terecht gekomen. De 746 nog overlevende gevangenen van Ak. KITT-LITZTREBEN zijn op 4.4.45 bij aankomst in Kl. BUCHENWALD niet geregistreerd. Daar zij op 7.4.45 zijn doorgezonden naar Kl. FLOSSENBUERG en uit dit kamp weer verder zijn geëvacueerd, hebben zij steeds hun oude Kl. GROSS-ROSEN gevangennummer (verm. serie 19000-20000) op hun gevangenschap behouden.
7. Het is tevens interessant te vermelden, dat naar Kl. DACHAU (aankomst 28.2.45) zijn afgevoerd o.a. zieke mannen van Ak. REICHENBACH en enkele uit Kl. AUSCHWITZ geëvacueerde gevangenen. Deze laatste groep was een heel bijzondere en bestond uit een aantal gevangenen, die zich tijdens de evacuatie hadden weten te "drukken" en later per bus naar Ak. REICHENBACH zijn gezonden. Van het transport naar Kl. DACHAU, groot 432 man, hebben 240 dit kamp levend bereikt, 192 zijn onderweg overleden.

D. HET LOT VAN DE GEVANGENEN

1. Uit het voorafgaande blijkt, dat uit het Kl. GROSS-ROSEN-complex geëvacueerde gevangenen zijn terecht gekomen in BERGEN-BELSEN, Kl. BUCHENWALD, Kl. DACHAU, Kl. FLOSSENBUERG, Kl. MAUTHAUSEN, Kl. MITTELBAU en Kl. NEUENGAMME (Ak. PORTA WESTFALICA). De namen van degenen, die Kl. BUCHENWALD op 7.3.45, Kl. DACHAU op 28.2.45, Kl. FLOSSENBUERG op 5-9.3.45 en Kl. MAUTHAUSEN op 15.2.45 bereikten, zijn bekend.

De namen dearentegen van degenen, die in BERGEN-BELSEN op 15.2.45, Kl. BUCHENWALD op 4.4.45, Kl. MITTELBAU op 26.3.45 of Kl. NEUENGAMME (Ak. PORTA WESTFALICA) op 3.3.45 terecht kwamen, zijn niet bekend.

2. a) VROUWEN

Onder verwijzing naar het sub. C/4 vermelde mag, wat de geëvacueerde vrouwen betreft, wel worden verondersteld, dat de meeste nog niet teruggekeerden de resp. plaatsen van bestemming nooit bereikten.

In het algemeen zal dus van nog niet teruggekeerde vrouwen, van wie vaststaat of verondersteld mag worden:

dat zij uit het Kl. GROSS-ROSEN-complex zijn geëvacueerd,

dat zij niet officieel in Kl. FLOSSENBUERG zijn geregistreerd, noch na aankomst te BERGEN-BELSEN of Ak. PORTA WESTFALICA zijn gesignaleerd,

dat zij geen reden hadden om, indien nog in leven, niet naar Nederland terug te keren,

dat niet bekend is, op welke bepaalde datum en/of in welke bepaalde plaats zij tijdens de evacuatie zijn overleden,

met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid moeten worden aangenomen, dat zij zijn overleden tijdens een der evacuatie-tochten van het Kl. GROSS-ROSEN-complex in Westelijke richting en wel niet eerder dan op 1.2.45 en uiterlijk op 15.3.45 (laatste datum, waarop een geëvacueerde groep vrouwen een bestemming bereikte) in Polen of Duitsland.

b) MANNEN

Van niet teruggekeerde mannen, van wie vaststaat of verondersteld mag worden:

dat zij uit het Kl. GROSS-ROSEN-complex zijn geëvacueerd,

dat zij niet in Kl. BUCHENWALD, Kl. DACHAU, Kl. FLOSSENBUERG of Kl. MAUTHAUSEN zijn terecht gekomen, of zijn gesignaleerd in BERGEN-BELSEN of Kl. MITTELBAU,

dat zij geen reden hadden om, indien nog in leven, niet naar Nederland terug te keren,

dat niet bekend is, op welke bepaalde datum en/of in welke bepaalde plaats zij zijn overleden tijdens de evacuatie,

moet met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden aangenomen, dat zij zijn overleden tijdens een der evacuatietochten van het Kl. GROSS-ROSEN-complex in Westelijke richting en wel niet eerder dan op 1.2.45 en uiterlijk op 4.4.45 (laatste datum, waarop een geëvacueerde groep mannen een bestemming bereikte) in Polen, Oostenrijk of Duitsland

Opmerking

Blijkt echter uit een verklaring, dat een niet teruggekeerde een bepaald evacuatietransport heeft medegemaakt en zijn er geen aanwijzingen, dat hij of zij de plaats van bestemming heeft bereikt, dan dient de datum van aankomst van het evacuatietransport ter bestemming te worden aangenomen als uiterlijke datum van de periode, waarin betrokkene moet zijn overleden en de plaats van overlijden nader te worden gepreciseerd (b.v. tijdens de evacuatietocht van Ak. BUNZLAU naar Kl. MITTELBAU en wel niet eerder dan op 10.2.45 en uiterlijk op 26.3.45.

c) VROUWEN en MANNEN

Voor de niet teruggekeerde niet-geëvacueerde gevangenen van het Kl. GROSS-ROSEN - complex zal individueel en uit de beschikbare gegevens de meest aanvaardbare conclusie, hun lot aangaande, bepaald dienen te worden.
